

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Шруб Інни Володимирівни, на дисертацію Кривов'яза Дмитра Анатолійовича на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. У сучасній правовій державі прокуратура виконує надзвичайно важливу функцію в системі суб'єктів забезпечення верховенства права, законності, захисту прав і свобод людини та громадянина, а також публічних інтересів. Авторитет і ефективність прокуратури напряму залежать від того, наскільки її діяльність ґрунтується на засадах неухильного дотримання правових норм та високої професійної етики. Законність і доброчесність у цьому контексті не є просто формальними вимогами до поведінки посадових осіб, а виступають базовими цінностями, що визначають суть діяльності органів прокуратури. Вони формують основу довіри суспільства до державної влади та гарантують справедливість у правозастосовній практиці. Саме через неухильне дотримання цих засад, прокуратура здатна виконувати свої завдання об'єктивно, неупереджено та ефективно, забезпечуючи стабільність правопорядку і послідовне утвердження принципів верховенства права. З огляду на зазначене вище, актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Кривов'яза Дмитра Анатолійовича на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури» не викликає жодних сумнівів.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та темами, розкрито мету, задачу, об'єкт і предмет дослідження, його методи, наукову новизну, підкреслено практичну важливість висновків, одержаних у результаті проведеного дослідження, узагальнено результати роботи і подано відомості про публікації автора за темою дисертації.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220; Концепції взаємодії органів прокуратури з громадами («Прокурор громади»), затвердженої наказом Генерального прокурора від 11 серпня 2023 року № 224; Антикорупційної програми Офісу Генерального прокурора на 2023–2025 роки, затвердженої наказом Генерального прокурора 27 липня 2023 року № 205; Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Дисертаційна робота Д.А. Кривов'яза поглиблює і доповнює існуючий масив знань у сфері забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, а викладені вище обставини підкреслюють актуальність, своєчасність, суспільну значимість та важливість дослідження порушеної проблематики.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Методологічну основу дисертаційної роботи становить сукупність різних методів наукового пізнання. *Науково-теоретичне підґрунтя* роботи становлять напрацювання фахівців — представників різних галузевих дисциплін, зокрема адміністративного права, теорії держави та права, конституційного права, теорії управління, філософії, соціології тощо. *Нормативно-правову основу* дисертаційної роботи становлять Конституція України, ратифіковані у встановленому законом порядку міжнародні

нормативні документи, а також низка законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, норми яких визначають адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. *Інформаційною та емпіричною* базою дисертаційної роботи є науково-періодичні видання, статистичні дані тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб комплексно, на монографічному рівні з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють відповідні суспільні відносини. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків. Зокрема, у роботі:

- удосконалено узагальнення напрямів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, а саме: формування та реалізація державної політики, складовою якої є забезпечення законності й доброчесності в роботі органів державної влади, зокрема прокуратури; запобігання корупції в органах і підрозділах прокуратури, яке на сьогодні є одним з пріоритетів у роботі всіх публічних відомств; кадрове забезпечення органів і підрозділів прокуратури (с.22);

- сформульовано висновок, що законність у діяльності прокуратури – це принцип роботи органів, підрозділів і посадових осіб прокуратури України, який передбачає: 1) неухильне дотримання всіма службовцями вимог чинного законодавства України, а також недопущення їх порушень у своїй роботі; 2) здійснення цільової діяльності виключно в тих формах і в спосіб, які безпосередньо передбачені нормативно-правовими приписами; 3) не допускати й попереджати порушення прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина у своїй діяльності (с.69-70);

- встановлено, що завданнями забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури є такі: *по-перше*, організація ефективного та системного процесу боротьби з будь-якими виявами корупції в діяльності органів і підрозділів прокуратури, а також виконання в повному обсязі положень та вимог антикорупційного законодавства; *по-друге*, забезпечення високого рівня службово-трудової дисципліни, яка полягає в: 1) контролі стану та якості виконання прокурорами службових обов'язків; 2) постійній координації та спрямуванні їх діяльності відповідно до суспільно-політичної ситуації, а також показників злочинності; 3) виявленні та припиненні дисциплінарних правопорушень, а також притягненні винних у їх вчиненні до дисциплінарної відповідальності; *по-третьє*, удосконалення механізмів і посилення якості кадрової роботи в органах та підрозділах прокуратури України. Ефективні кадрові процеси є запорукою доступу до прокурорської професії найпідготовленіших за морально-діловими характеристиками та знаннями громадян, а також забезпечення службово-трудових прав, гарантій співробітників, що мінімізуватиме виникнення суб'єктивних мотивів порушувати закон, наприклад, бажання отримати неправомірну вигоду тощо; *по-четверте*, проведення комплексної діяльності з попередження службових злочинів, учинених співробітниками органів прокуратури, забезпечення безальтернативного притягнення винних до кримінальної відповідальності; *по-п'яте*, систематичне удосконалення законодавства з питань забезпечення законності й доброчесності в роботі прокуратури, що передбачає можливість: 1) модернізувати наявні форми та методи забезпечення, з огляду на поточний рівень професійності, правомірності роботи прокурорських органів, якості виконання ними своїх функцій; 2) створити або імплементувати нові форми й методи, з огляду на надбання зарубіжного досвіду; 3) уточнювати принципи й стандарти діяльності прокурорів. (с.74-75);

- виокремлено загальнодержавний рівень забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, у межах якого забезпечують:

1) формування державно-політичних основ законності та доброчесності роботи органів державної влади, зокрема прокурорських; 2) побудова керівного механізму всією системою прокуратури, а також визначення юридичних, організаційних засад діяльності окремих суб'єктів забезпечення законності й доброчесності; 3) загальний контроль і моніторинг виконання законодавства та дотримання представниками прокурорських органів вимог професійної етики, стандартів, правил тощо (с.126);

- зауважено, що чимало країн мають тривалу історію розбудови незалежної, ефективної та підзвітної системи прокуратури, яка функціонує в умовах дотримання принципів верховенства права й законності. Проаналізувавши ці моделі, можна краще зрозуміти, які інституційні механізми, стандарти етики, процедури контролю та інструменти боротьби з корупцією є ефективними на практиці. Такий підхід сприяє вдосконаленню української прокуратури, передусім у контексті реформ, євроінтеграційного курсу та зміцнення довіри суспільства до правоохоронної системи. Крім того, порівняльне вивчення дає змогу виявити потенційні ризики, яких можна уникнути, якщо заздалегідь зважити на негативний досвід інших країн. Отже, вивчення зарубіжного досвіду є не копіюванням, а розумним шляхом досягнення якісних змін через обґрунтоване реформування інституцій на основі перевірених підходів (с.158-159);

- відмічено, що в Україні запроваджено переважну більшість міжнародних стандартів прокурорської діяльності, водночас деякі з них потребують додаткового покращення та якісної реалізації в українських реаліях, зокрема необхідно: забезпечити інституційну й індивідуальну незалежність прокурорів; запровадити механізми етичної автономії; створити ефективну систему публічної підзвітності та зовнішнього контролю; гарантувати об'єктивність у процесуальній діяльності; реформувати кадрову політику на засадах етики, відкритості та професіоналізму (с.162).

В роботі містяться й інші цікаві пропозиції та рекомендації, які є важливими та актуальними для юридичної науки.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивна оцінка дисертаційного дослідження в цілому не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру:

1. Так, заслуговує увагу на те, що автор досить змістовно підходить до характеристики поняття доброчесності в діяльності прокурорів, а також забезпечення останньої. З огляду на зазначене вище хотілося б додатково уточнити: у чому саме полягає складність забезпечення доброчесності в діяльності прокуратури?

2. Досить спірним є підхід автора щодо визначення рівнів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. На мою думку, найбільш доцільно виділяти такі рівні, як: 1) інституційний (регламентування, контроль, дисципліна); 2) індивідуальний (етика, моральні цінності, особиста відповідальність); 3) суспільний (громадський нагляд, медіа, відкритість).

3. Окремі висновки здобувача носять суто декларативний характер. Наприклад, на сторінці 128 дисертант вказує, що: «методами забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури запропоновано вважати сукупність регламентованих нормативно-правовими актами способів, заходів і засобів, за допомогою реалізації яких уповноважені суб'єкти створюють таку діяльність органів і підрозділів прокуратури, яка ґрунтується на пріоритетності високого рівня законності та доброчесності». Такий підхід до визначення методу є досить загальноприйнятним.

4. Аналізуючи шляхи вдосконалення адміністративного законодавства з питань забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури здобувач робить низку цікавих з теоретичної та практичної точки зору висновків. Зокрема, пропонує посилити контроль за доброчесністю прокурорів. З огляду на це, додатково хотілося б уточнити: як саме на думку автора, можна посилити контроль не порушуючи принципів незалежності прокурорів.

5. З огляду на сучасні виклики та загрози, автору варто було окремий підрозділ присвятити проблемі забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури в умовах правового режиму воєнного стану.

Варто відмітити, що висловлені зауваження характеризують складність дослідженої проблеми, а тому суттєво непливають на загальну позитивну оцінку та високі наукові здобутки дисертаційного дослідження Д.А. Кривов'яза. Результати дослідження можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* – як теоретичне підґрунтя для здійснення проведення подальших теоретико-прикладних досліджень, присвячених теоретичним і практичним проблемам забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); *правотворчій діяльності* – у межах удосконалення діючих та розроблення нових законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які визначають адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури; *правозастосовній діяльності* – з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури; *освітньому процесі* – під час підготовки науково-методичних та лекційних матеріалів, а також підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Правоохоронна діяльність», «Основи прокурорської діяльності» тощо.

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дисертації Д.А. Кривов'яза були достатньо оприлюднені ним у статтях періодичних фахових видань, тезах доповідей науково-практичних конференціях.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений повно, систематично, послідовно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел. Автор обґрунтував власні висновки проведеного дослідження, які є суттєвим внеском у розвиток адміністративного права України. В цілому, дисертація Д.А. Кривов'яза є

самостійним, завершеним науковим дослідженням, присвяченим адміністративно-правовим засадам забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Отже, дисертація Кривов'яза Дмитра Анатолійовича на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент

начальник відділу аналітичної роботи
та організації управління
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Інна ШРУБ

